MAKTAB O‘QUVCHILARINI TASVIRIY SAN’AT DARSLARIDA MILLIY AN’ANALAR VA URF-ODATLARNI TASVIRLASH METODIKASI

Usmonova Ruxshona Feruz qizi
Navoiy davlat universiteti
“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo‘nalishi
1-kurs “D” guruh talabasi

Annotatsiya: Maqolada maktab o‘quvchilarini tasviriy san’at darslarida milliy an’analar va urf-odatlarni vizual tarzda ifodalashning metodik asoslari o‘rganiladi. Tadqiqotda o‘quvchilarning badiiy tafakkuri, rang va shaklni uyg‘unlashtirish ko‘nikmalari, ijodiy faollikni oshirish usullari hamda milliy madaniyatni tasviriy ifodalashning amaliy yondashuvlari ko‘rib chiqilgan. Maqola darslarni samarali tashkil etish, individual va guruhli ishlashni uyg‘unlashtirish orqali o‘quvchilarning estetik didini shakllantirish va milliy o‘zligini rivojlantirish bo‘yicha tavsiyalar beradi.

Kalit so‘zlar: Tasviriy san’at, milliy an’analar, urf-odatlar, maktab o‘quvchilari, pedagogik metodlar, badiiy tafakkur, ijodiy faollik, vizual ifoda.

Tasviriy san’at darslari maktab o‘quvchilarida badiiy tafakkur, estetik did va ijodiy faollikni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Milliy an’analar va urf-odatlarni vizual tarzda o‘rgatish o‘quvchilarga o‘z tarixiy va madaniy merosini anglash, milliy o‘zligini rivojlantirish va badiiy ifodani mustahkamlash imkonini beradi. Rang va shakl tizimini tushunish, vizual fikrlash va ijodiy qaror qabul qilish ko‘nikmalari tasviriy san’at jarayonida rivojlantiriladi. Darslarni metodik jihatdan puxta rejalashtirish va ko‘rgazmali, amaliy va integratsiyalashgan pedagogik usullarni uyg‘unlashtirish o‘quvchilarning ijodiy va badiiy rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, milliy motivlarni tasviriy ifodalashning pedagogik metodik asoslarini o‘rganish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish muhim vazifa hisoblanadi.

Tasviriy san’at darslarida maktab o‘quvchilarini milliy an’analar va urf-odatlarni tasvirlashga o‘rgatish pedagogik jarayonda katta ahamiyatga ega. Bu jarayon o‘quvchilarning badiiy ko‘nikmalarini rivojlantiradi, estetik didini shakllantiradi va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Milliy motivlar, xalq urf-odatlari, bayramlar, kiyim-kechak va hunarmandchilik buyumlarini tasviriy ifodalash orqali o‘quvchilar o‘z tarixiy va madaniy merosini anglaydi, milliy o‘zligini rivojlantiradi va badiiy qarorlar qabul qilish ko‘nikmasini egallaydi. Shu bilan birga, tasviriy san’at jarayoni o‘quvchilarda rang va shakl tizimini tushunish, kompozitsiya yaratish, vizual tafakkur asosida ijodiy qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi. Pedagogik amaliyotda

milliy motivlarni tasviriy ifodalashning metodik asoslari o‘quvchilarning ijodiy faolligini oshirish va darslarni samarali tashkil etishga qaratilgan.

Ko‘rgazmali metodlar o‘quvchilarga milliy motivlarni vizual tarzda tushuntirish imkonini beradi. Buning uchun pedagoglar xalq hayoti, urf-odatlar, bayramlar, kiyim-kechak va hunarmandchilik buyumlarini aks ettiruvchi rasmlar, fotoalbomlar, video lavhalar va folklor materiallaridan foydalanadilar. Bu usul o‘quvchilarga mavzuni vizual tarzda tushunishga yordam beradi va ularni chizishga rag‘batlantiradi. Amaliy metodlar esa o‘quvchilarga milliy motivlarni mustaqil chizish imkonini beradi. Masalan, o‘quvchilar bayramlar sahnasini, hunarmandchilik buyumlarini, milliy kiyim-kechaklarni va xalq turmushini tasviriy ifodalaydilar. Shu jarayonda o‘quvchilar kompozitsiya yaratish, rang uyg‘unligini hisobga olish va badiiy tafakkur asosida qaror qabul qilishni o‘rganadilar. Guruhli ishlash va muhokama jarayoni o‘quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantiradi, tanqidiy qaror qabul qilish va hamkorlik madaniyatini shakllantiradi.

Darslarni tayyorlov, asosiy va yakuniy bosqichlarga bo‘lish pedagogik jarayonni samarali qiladi. Tayyorlov bosqichida o‘quvchilarga mavzu haqida qisqacha ma’lumot berilib, milliy motivlar bilan tanishtiriladi. Bu bosqichda pedagog o‘quvchilarda qiziqish uyg‘otadi va ularni ijodiy faoliyatga tayyorlaydi. Asosiy bosqichda chizish texnikasi, rang va shakl tizimi o‘rgatiladi, o‘quvchilar milliy motivlarni sahnalar orqali ifodalaydi. Ular bayramlar, hunarmandchilik va xalq hayoti ko‘rinishlarini sahnalashtirib chizadilar, kompozitsiya va rang uyg‘unligini hisobga oladilar. Yakuniy bosqichda o‘quvchilar o‘z asarlarini taqdim etadilar, muhokama qiladilar va pedagog tomonidan baholanadi. Shu yondashuv o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi, mustaqil fikrlash va badiiy qaror qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

O‘quvchilarning ijodiy faolligini rag‘batlantirish uchun darslarni qiziqarli qilish, rang va shakl kombinatsiyalarini uyg‘unlashtirish, shuningdek, darsdan tashqari ko‘rgazmalar, badiiy konkurslar va individual vazifalarni qo‘llash samarali natija beradi. Masalan, Navro‘z bayrami, mahalliy hunarmandchilik mavzulari yoki qishki o‘yinlar asosida chizilgan asarlar o‘quvchilarda milliy madaniyatni chuqurroq anglashga yordam beradi. Shu bilan birga, o‘quvchilarga badiiy asarlar va xalq hunarmandchiligi namunalarini ko‘rsatish ularning tasviriy ifodasi va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Rang va shakl orqali milliy estetika unsurlarini ifodalash o‘quvchilarning badiiy didini mustahkamlash va vizual tafakkurini kengaytirish imkonini beradi.

Tasviriy san’at darslarida milliy motivlarni integratsiyalashgan tarzda o‘rgatish o‘quvchilarning tarixiy, madaniy va estetik bilimlarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, o‘quvchilarning ijodiy faoliyati faollashadi, ular o‘z asarlarida mustaqil qarorlar qabul qilishni o‘rganadi va badiiy uslubni shakllantiradi. Pedagogik jarayonni interfaol va samarali tashkil etish darslarning sifatini oshiradi va o‘quvchilarning milliy o‘zligini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Pedagoglar darslarni individual va guruhli shaklda tashkil etish orqali o‘quvchilarning qobiliyat va ehtiyojlarini hisobga oladilar. Bu nafaqat ularning ijodiy imkoniyatlarini maksimal darajada ochadi, balki o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlik va muhokama madaniyatini rivojlantirishga yordam beradi. O‘quvchilar bir-birining ishlarini tahlil qiladi, fikr almashadi va o‘z ijodiy qarorlarini himoya qiladi. Shu bilan birga, pedagoglar dars jarayonida o‘quvchilarning ijodini rag‘batlantiruvchi qo‘shimcha mashqlar va ijodiy vazifalarni kiritishlari mumkin, bu esa darslarni qiziqarli va samarali qiladi.

Milliy motivlarni tasviriy san’at darslariga integratsiyalash orqali o‘quvchilar o‘z madaniy merosini anglaydi, badiiy qarorlar qabul qilishni o‘rganadi va milliy o‘zligini rivojlantiradi. Shu bois, pedagogik jarayonni metodik jihatdan puxta tashkil etish va didaktik yondashuvlarni uyg‘unlashtirish maktab yoshidagi o‘quvchilarning ijodiy va badiiy rivojlanishini ta’minlashda muhim omil hisoblanadi.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, maktab o‘quvchilari tasviriy san’at darslarida milliy motivlarni ifodalash jarayonida badiiy ko‘nikmalarini mustahkamlaydi, estetik did va vizual fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, ijodiy tafakkurini kengaytiradi va milliy o‘zligini shakllantiradi. Darslarni metodik jihatdan puxta rejalashtirish, tayyorlov, asosiy va yakuniy bosqichlarni uyg‘unlashtirish, ko‘rgazmali va amaliy pedagogik metodlardan foydalanish o‘quvchilarning milliy motivlarni chuqurroq anglashiga va o‘ziga xos badiiy uslubni shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, darslar interfaol va qiziqarli bo‘lib, o‘quvchilarning ijodiy faolligi oshadi, pedagoglar esa ta’lim jarayonini samarali tashkil etish imkoniga ega bo‘ladi.

Tasviriy san’at darslarida milliy motivlar va an’analarni tasvirlash pedagogik jarayonni boyitadi va maktab ta’limida sifatli badiiy va estetik tarbiyalashning asosini tashkil etadi. Shu bilan birga, o‘quvchilar o‘z madaniy va milliy merosini chuqurroq anglaydi, ijodiy qarorlar qabul qilishni o‘rganadi va milliy o‘zlikni rivojlantiradi. Bu jarayon pedagogik metodik jihatdan puxta tashkil etilgan bo‘lsa, o‘quvchilarning ijodiy va badiiy rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi va tasviriy san’at darslarining maqsad va vazifalarini to‘liq amalga oshirish imkonini yaratadi.

Maqola natijalari shuni ko‘rsatadiki, maktab o‘quvchilarini tasviriy san’at darslarida milliy an’analar va urf-odatlarni vizual tarzda ifodalash pedagogik jarayonda katta ahamiyatga ega. Bu jarayon o‘quvchilarning badiiy ko‘nikmalarini shakllantirish,

estetik didini, vizual tafakkurini va ijodiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Darslarni metodik jihatdan puxta rejalashtirish, tayyorlov, asosiy va yakuniy bosqichlarni uyg‘unlashtirish, ko‘rgazmali va amaliy pedagogik metodlardan foydalanish o‘quvchilarning milliy motivlarni chuqurroq anglashiga yordam beradi va ularning badiiy uslubini shakllantiradi. Shu bilan birga, darslar interfaol va qiziqarli bo‘lib, o‘quvchilarning ijodiy faolligi oshadi, pedagoglar esa ta’lim jarayonini samarali tashkil etish imkoniga ega bo‘ladi. Tasviriy san’at darslarida milliy motivlar va an’analarni tasvirlash nafaqat badiiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi, balki o‘quvchilarning madaniy va estetik dunyoqarashini boyitadi hamda maktab ta’limida sifatli badiiy va estetik tarbiyalashning muhim asosini tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – №. 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №. 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. A. Tasviriy san’atni o‘qitishda o‘quvchilarning sohaga oid o‘quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – №. 1. – С. 8-14.
4. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – №. 6. – С. 15-21.
5. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts //International Journal on Integrated Education. – 2023. – Т. 4. – №. 3. – С. 60-66.
6. Pakhomova, N. Teaching National and Cultural Heritage in Visual Arts Education //International Journal of Art & Design Education. – 2021. – Vol. 40, № 3. – P. 365-378.
7. Кузнецова Н. П. Методика обучения изобразительному искусству в школе. – Москва: Просвещение, 2019. – 256 с.
8. Иванова Е. В. Развитие художественного восприятия у школьников. – Санкт-Петербург: Речь, 2020. – 212 с.